

Cuprins

Cuvânt înainte 5

Tabel cronologic 17

Godescalc de Nepomuk,

Întrebări privind cele patru cărți ale Sentințelor, Prolog

Q. 1. Dacă prin discursul teologic se poate obține o dispoziție științifică propriu-zisă 25

Introducere 25

Art. 1. Despre calitatea discursului teologic 27

Art. 2. Despre adevărul dubiului pe care l-am propus 75

Q. 2. Dacă 'Dumnezeu este' este obiectul prim al celui care studiază Sfânta Scriptură 109

Introducere 109

Art. 1. Despre obiectul teologiei în special 109

Art. 2. Despre obiectul științei în general 137

Q. 3. Dacă cel aflat pe cale își poate oferi asentimentul principiilor teologiei în mod liber, fără evidența rațiunii . . . 165

Introducere 165

Art. 1. Principiile proprii teologiei 167

Art. 2. Dacă a crede în articolele de credință se află în libera putere a voinței 193

Art. 3. Dacă a crede în articolele de credință stă în libera voință etc. 221

Q. 4. Dacă o cunoaștere evidentă privitoare la adevărurile teologice poate fi comunicată prin puterea divină celui aflat pe cale, care se află în sens absolut între limitele căii	261
Introducere	261
1. Clarificarea termenilor	263
2. Concluzii	271
3. Concluzie care răspunde la întrebarea principală	305
Lista întrebărilor	321
<i>Note</i>	337
<i>Teologia ca dispoziție științifică la Grigore de Rimini și Godescalc de Nepomuk (Alexander Baumgarten)</i>	345
<i>Bibliografie</i>	437
<i>Index auctorum et locorum allegatorum</i>	455

Godescalc de Nepomuk

TEOLOGIA CA DISPOZIȚIE ȘTIINȚIFICĂ

Prolog la
Comentariu la *Cartea Sentințelor*

Ediție critică

Ediție a textului latin, traducere în limba română, studiu
și aparat critic de Alexander Baumgarten

[91-87] Ad primum, nego maiorem, quia est contra rationem et contra Philosophum in 1 *Perihermeneias*, qui ponit propositiones componi ex conceptibus naturaliter significantibus. Hoc etiam patet per Augustinum 15 *De Trinitate*, capitulo 12, de visione scientiae, quod non recito gratia brevitatis.

[92-88-89] Ad secundum, de puero, dico quod formavit complexum per phantasiam sicut bruta, licet non perfecte, et, quia aliqua animalia bruta participant de prudentia, secundum Philosophum 1 *Metaphysicae*, ideo concedendum est quod componunt et dividunt et formant propositiones, non mentales, sed imaginativas. Et per hoc patet quid dicendum ad confirmationem.

[93-90] Ad quartum, quod 'Deum esse' prout significat veritatem complexam est aliud quam Deus, quia propositio, quae semper distinguitur a rebus ad extra. Et quando dicitur 'omni alio a Deo' etc., si intelligitur quod veritas incomplexa est, concedo, et non est contra conclusionem, quia illa non scitur. Si autem intelligitur de veritate complexa, nego, quia illa non est nisi concipiatur vel proponitur vel scribatur.

⟨ III^a Conclusio ⟩

[94] Tertia conclusio sit ista: quaelibet scientia habet complexum sive propositionem pro obiecto et non significabile per complexum.

[95] Probatum sic: illud quod nihil est omnino non potest esse obiectum scientiae vel assensus. Sed significabile complexe nihil est omnino, ut probo. Igitur, etc. Et si sic, cum res non potest esse obiectum, sicut dicit secunda conclusio,

2 Perihermeneias | Cf. BOETH., *In Periherm.*, I, 2, p. 51, l. 6., OCKHAM, *Quodlibet septem*, VII, 4, p. 713, l. 6. || 4-5 Augustinum - 12 | AUG., *Trin.*, XV, 12, p. 493, l. 92 - p. 494, l. 96. || 1-5 est contra - scientiae | HOLKOT, *Conf.*, a. 1, p. 416, col. a. || 10 *Metaphysicae* | ARIST. LAT., *Metaph.*, I, 1, 980b 21-26, p. 11, l. 11-16. || 7-12 ad secundum - imaginativas | HOLKOT, *Conf.*, a. 1, p. 416, col. a.

[91 -87] La primul, neg majora, pentru că este contra rațiunii și contra Filosofului în *Despre interpretare*, I, care admite faptul că propozițiile sunt compuse din concepte care semnifică în mod natural. Acest lucru reiese și prin Augustin, în *Despre Treime*, 15, capitolul 32, despre viziunea științei, pe care nu îl reiau, de dragul conciziei.

[92 -88-89] La al doilea, despre (acel) copil spun că el a format un complex, chiar dacă nu în mod perfect, cu ajutorul imaginației, precum sălbăticiunile, și, pentru că unele animale sălbatice participă la prudență³⁹, potrivit Filosofului în *Metafizica*, I, trebuie să concedem că ele compun și divid și formează propoziții, (dar) nu mentale, ci imaginative. Iar prin aceasta reiese ce trebuie răspuns la confirmare.

[93 -90] La al patrulea⁴⁰, (spun) că (propoziția) 'Dumnezeu este' după cum semnifică adevărul complex, este altceva decât Dumnezeu, pentru că (este o) propoziție, ceea ce mereu se deosebește de lucrurile exterioare. Iar când se spune 'orice altceva în afară de Dumnezeu', dacă se înțelege privitor la adevărul incomplex, conced, și aceasta nu este contra concluziei, pentru că acel (adevăr) nu este unul știut. Dar dacă se înțelege despre un adevăr complex, eu neg, pentru că acela nu există decât dacă este conceput, sau propus, sau scris.

Concluzia III

[94] Fie concluzia a treia aceasta: orice știință are un complex sau o propoziție ca obiect, și nu un semnificabil printr-un complex⁴¹.

[95] Se probează astfel: ceea ce nu există deloc nu poate fi obiectul științei sau al sentimentului. Dar semnificabilul pe cale complexă nu există deloc, precum probez, așadar etc. Iar dacă este astfel, pentru că lucrul (semnificat) nu poate fi obiect (al științei), așa cum spune concluzia a II-a, reiese că

sequitur quod propositio est obiectum scientiae. Minorem
 probo. Si enim significabile complexe est aliquid, vel est
 ens in anima, vel est ens extra animam. Si ens in anima,
 vel complexum, vel incomplexum. Non incomplexum, ut
 5 patet. Igitur complexum, quod est propositio nostra. Nec
 potest dici ens extra animam, secundum quod dicit secunda
 conclusio.

[96] Confirmo sic: si significabile complexe esset obiectum
 scientiae, igitur res aliqua extra animam est obiectum
 10 scientiae. Consequens falsum, sicut dicit secunda conclusio.
 Sed consequentiam probo, quia secundum Philosophum
 6 *Metaphysicae*, circa finem, quodlibet verum significat
 compositionem quam sine extremis non est intelligere.
 Igitur || significabile complexe sine rebus incomplexis non
 15 potest esse, igitur non potest esse obiectum sine re subiecti
 et praedicati.

[97] Tertio arguo sicut ille valens doctor arguit contra
 secundam conclusionem istius articuli, ubi ponit istam
 opinionem quod, si res aliqua ad extra esset obiectum
 20 scientiae, multae essent scientiae de contingentibus aliter
 se habere, cum omnes res sint corruptibiles et non neces-
 sariae. Ita arguam de isto significabili complexe, quia illud
 non est necessarium, quia rebus non existentibus, quaero
 an contingit non sic esse sicut per propositionem scitam
 25 designatur aut non. Si sic, habetur intentum. Si non, igitur
 ita est ex parte rei sicut per propositionem significatur
 dicendo 'homo est animal', et si sic, igitur animal est. Probo,
 nam detur oppositum quod nihil est. Sed homo est animal,
 igitur homo nihil est. Et si sic, igitur homo non est animal,
 30 quia 'nihil' et 'nullum ens' idem sunt, et 'nullum ens' infert
 'nullum animal', 'nullum corpus', etc.

2–5 aliquid – igitur complexum | GREG. ARIM., *In I. Sent.*, I.1, *Prolog.*, q. 1, p. 8, l. 6–8. || 11–12 Philosophum – *Metaphysicae* | ARIST. LAT., *Metaph.*, VI, 4, 1027b 18–19, p. 130, l. 163–164.

propoziția este obiectul științei. Probez minora. Căci, dacă semnificabilul pe cale complexă este ceva, atunci el este fie o ființă în suflet, fie este o ființă în afara sufletului. Dacă este o ființă în suflet, este fie complexă, fie incomplexă. Nu este incomplexă, precum reiese. Așadar este complexă, ceea ce este ceea ce ne-am propus. Nici nu se poate spune că este o ființă în afara sufletului, așa cum spune concluzia a doua.

[96] Confirm astfel: dacă semnificabilul pe cale complexă ar fi *obiect* al științei, atunci un lucru din afara sufletului ar fi obiect al științei. Consecința este falsă, așa cum spune a doua concluzie. Dar consecința o probez, pentru că, potrivit Filosofului în *Metafizica*, VI, spre final, orice adevăr semnifică o compunere care nu poate fi înțeleasă fără (termenii) extremi. Așadar, semnificabilul pe cale complexă nu poate exista fără lucruri incomplete, așadar nu poate fi obiect fără a avea un lucru (corespondent) subiectului și (altul) predicatului.

[97] În al treilea rând, argumentez așa cum argumentează acel faimos doctor împotriva celei de-a doua concluzii a acestui articol, unde formulează opinia că, dacă un anumit lucru exterior ar fi fost obiectul științei, atunci ar fi existat multe științe despre cele cărora li se întâmplă să fie altfel⁴², pentru că toate lucrurile sunt coruptibile și non-necesare. Așa voi argumenta despre acest semnificabil pe cale complexă, pentru că el nu este necesar, de vreme ce ține de lucrurile non-existente; (dar) întreb dacă i se întâmplă astfel să nu fie precum este desemnat printr-o propoziție știută, sau nu (astfel). Dacă (i se întâmplă) astfel, atunci avem ceea ce ne-am propus. Dacă nu, atunci el ține de lucru tot așa cum se semnifică printr-o propoziție când se spune 'omul este un animal', iar dacă e așa, atunci animalul există. Probez, căci se dă opusul, că nu este nimic. Dar omul este un animal, așadar omul nu e nimic. Iar dacă e așa, atunci omul nu este un animal, pentru că 'nimic' și 'nici o ființă' sunt același lucru, și 'nici o ființă' aduce cu sine (expresiile) 'nici un animal', 'nici un corp' etc.

[98] Quarto sic: significata adaequata propositionum quae ipse Gregorius vocat 'complexe significabilia' vel sunt solum vera, vel etiam propositiones sunt verae. Si primum, contra ipsum, quia dicit in solutionibus ad rationes Ockham quod talia complexe significabilia dicuntur vera (vel falsa) quadam denominatione extrinseca ab ipsis propositionibus veris vel falsis. Unde sunt verba sua: "illud est enuntiabile falsum" – id est, complexe significabile falsum – "cuius enuntiatio" – id est, propositio – "est falsa vel esset falsa, si esset, et illud verum cuius propositio est vera vel esset vera, si formaretur". Et subdit: "vel aliter: illud dicitur verum quod est enuntiabile per veram propositionem, illud falsum quod per falsam". Si secundum, videlicet quod etiam propositiones dicuntur 'verae', sequitur quod etiam sciuntur, quia omne verum scitur vel potest sciri, et sic male probat primam conclusionem suam contra Ockham quod conclusio demonstrationis non est obiectum scientiae.

[99] Ex ista conclusione infero tria corollaria contra eundem doctorem. Primum: si significabile complexe esset aliquid, esset idem quod res significata per propositionem. Patet, quia non est propositio, secundum eundem, sed eius significatum, quod omnino nihil aliud est quam res ad extra, quia illa re destructa nullum significatum manet. Cor.1

[100] Secundo infero quod significabilia complexe nihil omnino sunt. Patet, quia secundum eundem doctorem nullam entitatem existentem significant nec (ipsa) met sunt et per consequens nihil sunt, quia secundum Augustinum *Contra epistolam 'Fundamenti'* capitulo ultimo, "constat Cor.2

2 complexe significabilia | GREG. ARIM., *In I Sent.*, t. I, p. 280, et passim. || 5–7 dicuntur – falsis | GREG. ARIM., *In I Sent.*, t. I, *Prolog.*, q. 1, p. 10, l. 32 – p. 11, l. 1. || 11–13 illud – falsam | GREG. ARIM., *In I Sent.*, t. I, *Prolog.*, q. 1, p. 11, l. 1–5. || 17 conclusio – scientiae | GREG. ARIM., *In I Sent.*, t. I, *Prolog.*, q. 1, p. 4, l. 32–33. || 21–22 non – significatum | GREG. ARIM., *In I Sent.*, t. I, *Prolog.*, q. 1, p. 12, l. 29–30. || 156/28–158/1 constat – est | AUG., *C. epist. fund.*, 40, n. 46, p. 246, l. 25–26.

28 ultimo | dicentem *add. K*

[98] În al patrulea rând astfel: semnificatele adecvate propozițiilor, pe care Grigore însuși le numește 'semnificabile pe cale complexă', sunt fie doar adevărate, fie chiar propoziții adevărate. În primul caz (sunt) împotriva lui, pentru că spune în soluțiile la argumentele lui Ockham că despre asemenea semnificabile pe cale complexă se spune că sunt adevărate sau false printr-o anumită denumire extrinsecă în raport cu propozițiile însele adevărate sau false. De aici provin cuvintele sale „acela este un enunțabil fals” — adică semnificabil pe cale complexă fals — „al cărui enunț” — adică propoziție — „este fals sau ar fi fost fals, dacă ar fi existat, și acela este unul adevărat a cărui propoziție este adevărată sau ar fi fost adevărată dacă ar fi fost formată”. Și adaugă: „sau altfel: acela se numește adevăr care este enunțabil printr-o propoziție adevărată, iar acela fals, care (este enunțabil prin una) falsă”. În al doilea caz, și anume (dacă) chiar propozițiile sunt numite 'adevărate', reiese că ele chiar sunt știute, pentru că orice adevăr este știut sau poate fi știut, și astfel el probează eronat prima lui concluzie împotriva lui Ockham, că concluzia demonstrației nu este obiectul științei.

[99] Din această concluzie inferez trei corolarii împotriva aceluiași doctor. Primul: dacă semnificabilul pe cale complexă ar fi ceva, atunci el ar fi același cu lucrul semnat prin propoziție. Reiese, pentru că el nu este, potrivit lui, o propoziție, ci semnificatul ei, care nu este nimic altceva decât lucrul exterior, deoarece, dacă acel lucru este distrus, nu rămâne nici un semnificat.

[100] În al doilea rând, inferez faptul că semnificabilele pe cale complexă nu sunt absolut nimic. Reiese, pentru că, potrivit aceluiași doctor, ele nu semnifică nici o entitate existentă și ele nici nu sunt și, în consecință, ele nu sunt nimic, pentru că, potrivit lui Augustin, în *Contra Epistolei Fundamentului*, ultimul capitol, care spune „reiese că